

Szczepan Czarnecki, Dominik Héjj, Łukasz Lewkowicz, Agata Tatarenko

Wzrost zakażeń SARS-CoV-2 w Europie Środkowej

Republika Czeska, Słowacja i Węgry od kilku tygodni zaliczają się do państw o najwyższych wskaźnikach epidemicznych na świecie. Mimo wprowadzanych restrykcji oraz rozpoczętych programów szczepień sytuacja nie ulega poprawie. Państwa te podtrzymują obecne lub nakładają kolejne ograniczenia, które mają przeciwdziałać rozprzestrzenianiu się SARS-CoV-2.

Republika Czeska

Sytuacja epidemiczna. Przyrost zakażeń SARS-CoV-2 w Republice Czeskiej wykazuje dynamikę wzrostową. W drugiej połowie lutego osiągnął średnią powyżej 10 tys. zakażeń dziennie przy współczynniku reprodukcji na poziomie 1,18 (22 lutego 2021 r.). Wzrost zachorowań w istotny sposób przekłada się na problemy infrastrukturalne służby zdrowia. Według danych Ministerstwa Zdrowia na oddziałach intensywnej terapii w Czechach wolnych jest 15,1% łóżek, co stanowi blisko 5% spadku dostępności względem stycznia 2021 r. oraz 10% spadku względem grudnia 2020 r. Równocześnie do blisko 7 tys. wzrosła liczba pacjentów hospitalizowanych, w tym prawie 1,4 tys. (pow. 20,4%) stanowią pacjenci w stanie ciężkim. Dane dla Republiki Czeskiej przedstawiają również wysoki współczynnik śmiertelności w wyniku COVID-19. Na 14 lutego w Czechach współczynnik ten utrzymywał się na poziomie 171,36 przypadków śmiertelnych na 100 tys. mieszkańców, co przekłada się na trzecią pozycję w Unii Europejskiej – po Słowenii oraz Belgii.

Szczepienia. Rozpoczęty z końcem grudnia 2020 r. proces wakcynacji społecznej napotykał liczne problemy natury infrastrukturalnej i organizacyjnej ([„Komentarze IEŚ”, nr 323](#)). Do 21 lutego w Republice Czeskiej wykonano 561 tys. szczepień, w tym podwójną dawką zaszczepiono 213 411 osób. Dziennie zaszczepionych zostaje średnio pow. 10 tys. osób (13 967 – 22 lutego). Szczepienia odbywają się przy użyciu preparatów firm Pfizer/BioNTech, Moderna oraz AstraZeneca. Blisko 93% szczepień zostało przeprowadzonych preparatem firmy Pfizer/BioNTech, 5,5% stanowiły szczepionki Moderny, a 1,8% – preparat firmy AstraZeneca. 22 lutego minister zdrowia Jan Blatný (ANO) oznajmił, że osoby, które przyjęły podwójną dawkę szczepionki przeciwko COVID-19, od 1 marca nie będą miały obowiązkowej kwarantanny, nawet po kontakcie z osobą zakażoną.

Koniec stanu wyjątkowego. Z powodu pogarszającej się sytuacji epidemicznej w Czechach, związanej z drugą falą pandemii COVID-19, od 5 października 2020 r. do 14 lutego 2021 r. obowiązywał stan wyjątkowy (*nouzový stav*). 15 lutego, zgodnie z ustawą 110/1998 Sb. O bezpieczeństwie Republiki Czeskiej, rząd Czech ponownie wprowadził stan wyjątkowy na terytorium państwa na okres 14 dni. Pozwalający na podjęcie zakrojonych na szeroką skalę działań antyepidemicznych stan wyjątkowy ma zostać zastąpiony specjalnie przygotowaną ustawą pandemiczną. Przegłoszowana w izbie poselskiej ustawa Lex Covid ma umożliwić wprowadzanie restrykcji sanitarnych oraz szerszych ograniczeń antyepidemicznych bez konieczności ogłaszania stanu wyjątkowego. Po poprawkach senatu z 24 lutego – zgodnie z którymi m.in. wprowadzane restrykcje mają być powiązane z sytuacją kryzysową powstałą w wyniku rozprzestrzeniania się pandemii COVID-19 – ustawa ponownie trafiła do izby niższej. Poprawki wprowadzone przez senat zostały poparte przez ministra zdrowia Jana Blatnego. Przygotowywana ustawa nada uprawnienia do nakładania szerszych ograniczeń w celu przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się COVID-19 Ministerstwu Zdrowia i stacjom sanitarnym, które będą mogły ograniczać działalność handlu, usług, zakładów produkcyjnych, basenów czy organizację imprez publicznych i prywatnych na poziomie krajowym lub regionalnym bez konieczności wprowadzania stanu wyjątkowego. Niższa izba parlamentu rozpocznie pracę nad ustawą 26 lutego 2021 r.

Słowacja

Sytuacja epidemiczna. Słowacja od kilkunastu tygodni zalicza się do państw o najwyższych wskaźnikach epidemicznych na świecie. Dziennie odnotowuje się tam ok. 3000 nowych zakażeń wirusem SARS-CoV-2. Według danych z 24 lutego na Słowacji z powodu koronawirusa zmarło 6775 osób. Aktualnie praktycznie co trzeci hospitalizowany pacjent umiera. Do głównych przyczyn trudnej sytuacji epidemicznej zalicza się powszechne zmęczenie społeczeństwa słowackiego obostrzeniami, co skutkuje coraz powszechniejszym ich nieprzestrzeganiem. Ponadto stosunkowo mała liczba zachorowań podczas pierwszej fali pandemii spowodowała niski odsetek osób z odpornością na COVID-19. Do instytucjonalnych przyczyn obecnej sytuacji na Słowacji należą braki wykwalifikowanego personelu medycznego, który byłby w stanie zająć się pacjentami wymagającymi najbardziej fachowej opieki. Brakuje zarówno lekarzy, jak i pielęgniarek. Niedobory kadrowe zauważalne są także w regionalnych sanepidach. Zdaniem ekspertów, rząd zaniedbał szereg spraw dotyczących pandemii. Rozwiązano stały sztab kryzysowy, a zarządzanie kryzysowe przekazano kilku instytucjom, co przyczyniło się do chaosu decyzyjnego. Zbyt późno wprowadzono ostatni lockdown. Krytycznie oceniane jest również kontynuowanie akcji powszechnego testowania.

Program powszechnego szczepienia. Według danych rządowych do 24 lutego zaszczepiono pierwszą dawką w sumie 280 503 osoby, co stanowi 8,5% optymalnej liczby, która musi zostać zaszczepiona, aby kampania szczepień była skuteczna. Ponadto 101 929 osób otrzymało również drugą dawkę szczepionki. Wielu ekspertów, prezydent Zuzana Čaputová oraz część polityków koalicji rządowej krytykuje rząd za zbyt duże zaangażowanie się w dające krótkotrwałe rezultaty powszechne testowanie kosztem o wiele ważniejszego programu szczepień. Istotne wyzwanie stanowi również problem z dostawami szczepionek na rynek słowacki. Premier Igor Matovič (OĽaNO) zapowiada w związku z tym możliwość zakupu rosyjskiej szczepionki Sputnik V. Sprzeciwiają się temu politycy koalicyjnego stronnictwa Za ľudí.

Obostrzenia. W związku z aktualną sytuacją epidemiczną na Słowacji do 19 marca 2021 r. przedłużono zakaz opuszczania miejsca zamieszkania lub zakwaterowania bez ważnej przyczyny. Ograniczenia w swobodnym przemieszczaniu się na terytorium całego kraju obowiązują zarówno osoby na stałe zamieszkujące Słowację, jak i osoby przebywające tam czasowo, np. w celach turystycznych czy w ramach odwiedzin. Wprowadzono zasadę tzw. COVID AUTOMAT, w myśl której o bieżących obostrzeniach w ruchu osobowym wewnątrz Słowacji ma decydować aktualna sytuacja epidemiologiczna w poszczególnych powiatach. Następnie powiaty będą klasyfikowane do jednego z czterech poziomów ostrzegania przed rozpowszechnianiem się koronawirusa SARS-CoV-2. Lista powiatów zaliczanych do poszczególnych poziomów ostrzegania będzie aktualizowana i publikowana w każdy wtorek, a zmiany obostrzeń w należących do nich powiatach będą obowiązywać od dnia następnego.

Węgry

Sytuacja epidemiczna. 18 lutego naczelna lekarz kraju Cecília Müller wskazała, że na Węgrzech rozpoczęła się trzecia fala koronawirusa. Przyczyny tego stanu rzeczy są inne niż w pozostałych krajach regionu. Od listopada 2020 r. na Węgrzech obowiązuje stan zagrożenia ujęty w ustawie zasadniczej, a na przestrzeni kolejnych tygodni nie było żadnych działań zmierzających do zmniejszenia ograniczeń (lockdownu). Według informacji rośnie odsetek udziału mutacji wirusa SARS-CoV-2 w ogólnej liczbie zdiagnozowanych przypadków. 24 lutego Müller mówiła o tym, że trzecia fala pandemii jest w wyraźnej fazie wzrostowej. Notowana dzienna liczba zakażeń oscyluje w pobliżu 3000, natomiast liczba zgonów od tygodnia waha się w przedziale 80-100, bez względu na liczbę rejestrowanych przypadków zakażeń. Do 23 lutego na Węgrzech wykryto 400 przypadków brytyjskiej mutacji koronawirusa, a także 9 czeskiej. Dotychczas nie zdiagnozowano mutacji brazylijskiej ani południowoafrykańskiej. Według wcześniejszych informacji nie wszystkie zdiagnozowane osoby wyjeżdżały poza granice Węgier.

Szczepienia. Jak przekazał 12 lutego Viktor Orbán, do Wielkanocy węgierska służba zdrowia będzie w stanie zaszczepić o 2 mln Węgrów więcej, aniżeli jakiegokolwiek inne państwo podobnej wielkości. Do końca maja ma to być o 3,5 mln szczepień więcej. Co jednak znamienne, nie została podana docelowa liczba osób zaszczepionych. Warto przypomnieć, że w listopadzie 2020 r. Viktor Orbán uważał, że do kwietnia szczepienia otrzymają wszyscy Węgrzy. 12 lutego rozpoczęto również szczepienia rosyjskim preparatem Sputnik V. Z kolei 24 lutego rozpoczęły

się szczepienia produktem chińskiej firmy Sinopharm. Zgodnie z deklaracją rządu, w ciągu tygodnia szczepienia powinny objąć 368 tys. osób, w tym 275 tys. preparatem firmy Sinopharm, 52 tys. – firmy Pfizer, a 41 tys. – AstraZeneca.

Należy wskazać, że łączna liczba szczepionek zamówionych przez Węgry z Chin i Rosji wyniesie 7 mln ampulek. Jako największy problem związany ze szczepieniami wskazywane są zbyt wolne dostawy produktów nabytych przez UE.

Obostrzenia. Od listopada 2020 r. na Węgrzech obowiązuje nieprzerwany lockdown. Brak jest obecnie informacji dotyczących przewidywanego zaostrzenia obowiązujących przepisów. 22 lutego Zgromadzenie Krajowe wydłużyło obowiązujący konstytucyjny stan zagrożenia o 90 dni. Co interesujące, 11 lutego przedstawiono plan wprowadzenia pewnego rodzaju „covidowych paszportów”, które mają zwalniać z konieczności odbywania kwarantanny, a także z obowiązku przestrzegania godziny policyjnej. Dokument taki można otrzymać w trzech przypadkach: po drugiej dawce szczepienia bądź gdy jest się ozdrowieńcem i po wyjściu ze szpitala lub z izolacji potwierdzi się brak przeciwciał testem PCR, bądź też w przypadku, gdy chorowało się bezobjawowo i nie przebywało ani na kwarantannie, ani w izolacji i również wykona się test na przeciwciała z krwi.

Wnioski

Wśród powodów pogarszającej się sytuacji epidemicznej w Europie Środkowej można wskazać społeczne zmęczenie pandemią, skutkujące nieprzestrzeganiem zasad dystansu społecznego oraz innych obostrzeń, których celem było zapobieganie rozprzestrzenianiu się SARS-CoV-2. Z kolei przyczyną tego stanu rzeczy było zbyt szybkie ogłoszenie sukcesu w walce z pandemią na przełomie wiosny i lata 2020 r. Znacząco wpłynęło to na rozluźnienie dyscypliny społecznej. Duży problem stanowią także nowe, bardziej zaraźliwe mutacje koronawirusa oraz niewydolność systemów szczepień. Ponadto wśród przyczyn wzrostu zakażeń epidemiolodzy wskazują stosunkowo niewielką liczbę zachorowań podczas pierwszej fali pandemii, co skutkowało niską liczbą osób, które wykształciły odporność na COVID-19. W Republice Czeskiej sytuacji epidemicznej nie sprzyja również sytuacja polityczna.